

9:30		התכנסות	
10:00	דברי ברכה		
	10:00 פרופ' תמר דיין, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב		
	10:10 ד"ר דורון מרקל, המדען הראשי, קרן קימת לישראל		
10:20	מושב פתיחה		
	יו"ר: אורי רמון, מכון דש"א, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב		
	10:20 שיקום אקולוגי בעידן החדש: עקרונות, אתגרים והזדמנויות פרופ' ירון זיו, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב		
	10:50 גיבוש עקרונות השיקום האקולוגי ויישומם בעולם George Gann, Executive Director at Institute for Regional Conservation, Global Policy Lead for Society for Ecological Restoration (SER)		
	11:15 שפה משותפת לשיקום מערכות אקולוגיות: עקרונות, סטנדרטים ומונחים ד"ר נועם בן משה, מרכז הידע לשיקום אקולוגי ופתרונות מבוססי טבע, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב		
11:45	הפסקת קפה		
12:00	מושב 1	שיקום אקולוגי בעידן שינוי האקלים והשפעות אדם מתמשכות	יו"ר: מרסלו שטרנברג, אוניברסיטת תל אביב
	12:00 שיקום יערות לאחר שרפה בראי התגברות שכיחות השרפות ועוצמתן ושינוי האקלים ד"ר גלעד אוסטרובסקי, היערן הראשי ומנהל אגף הייעור, קרן קימת לישראל	12:15 שיקום בתי גידול מימיים מול בצורת טבעית ובצורת כפויה אבי אוזן, אקולוג בתי גידול לחים, חטיבת המדע, רשות הטבע והגנים	
	12:30 חקרי מקרה ליישום אסטרטגיות של השבת טבע חכמה אקלימית ד"ר גאווין סטארק, פרויקט Wilde		
	מושב 2	שיקום במגוון מערכות	יו"ר: דן אלון, החברה להגנת הטבע
	12:00 שיקום אקולוגי באזורים צחיחים: אתגרים והזדמנויות ד"ר גיא רותם, המעבדה לאקולוגיה מרחבית, המחלקה למדעי החיים, אוניברסיטת בן גוריון בנגב	12:15 חקלאות מחדשת ושיקום אקולוגי: דוגמאות ליישום בשטח ד"ר סמדר טנר, רכזת משק מודל לחקלאות בת-קיימא, מכון וולקני	
	12:30 שיקום אקולוגי במרחב העירוני יעל זילברשטיין-ברזידה ומאיה עתידיה, יחידת סקרי הטבע העירוניים, החברה להגנת הטבע		

12:45	תנודות מפלס קיצוניות בכנרת: השלכות אקולוגיות ואסטרטגיות ניהול משקם ד"ר תמר זהרי, המכון לחקר הכינרת, חקר ימים ואגמים לישראל		12:45 פוטנציאל שיקום דיונות מתייצבות בחולות ניצנים באמצעות רעית צאן וגמלים פרופ' עמוס בוסקילה, המחלקה למדעי החיים, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב
13:10	ארוחת צהריים		
14:00	מושב 3 שיקום נזקי מלחמה ופעילות צבאית יו"ר: אסף צוער, רשות הטבע והגנים	14:00 שיקום שטחים פתוחים בחבל תקומה – הזווית הממשלתית תמר רביב, ראש אגף מגוון ביולוגי ושטחים פתוחים, המשרד להגנת הסביבה	מושב 4 חקרי מקרה יו"ר: הילה ביניש, אגמא
		14:20 שמירת טבע בהשפעת המלחמה: אתגרים ודרכי התמודדות עמית דולב, אקולוג מחוז צפון, רשות הטבע והגנים	
		14:40 שיקום בתי גידול בסיכון בשטחי צה"ל גיא סלעי, מנהל מיזם צבא ההגנה לטבע; יהונתן בן סימון, ראש מדור במנהל הגנת הסביבה, אגף תכנון ובניין הכוח, צה"ל	
14:15	להתחיל מלמטה: הקרקע כנקודת המוצא לשיקום אקולוגי ד"ר אביב אבישר, יחידת המחקר במכון דש"א, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב		
14:30	שיקום בתי גידול לחים על ידי החברה להגנת הטבע – עבר, הווה ועתיד ד"ר יואב פרלמן, מנהל מרכז הצפרות, החברה להגנת הטבע; ד"ר דרור דנבוס, רכז תחום שיקום בתי גידול, החברה להגנת הטבע		
14:45	שיקום אקולוגי של נחלים בישראל – מהם האתגרים המרכזיים ליישום מוצלח? ד"ר ירון הרשקוביץ, המרכז הלאומי לאקולוגיה אקווטית, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט אוניברסיטת תל אביב		
15:00	מושב מסכם		
	15:00 השבות לטבע ככלי בשיקום אקולוגי: פרסתנים בישראל ד"ר שירלי בר-דוד מיכאלי, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב		
	15:20 שיקום בתנאי אי-ודאות – לאן לכוון פרופ' אביטל גזית, אוניברסיטת תל אביב		
15:30	סיום משוער		

כנס עקרונות יסוד ואמות מידה בשיקום אקולוגי

תקצירי ההרצאות

11:45-10:20

מושב פתיחה

יו"ר: אורי רמון, מכון דש"א, מזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב

שיקום אקולוגי בעידן החדש: עקרונות, אתגרים והזדמנויות

פרופ' ירון זיו, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

שיקום אקולוגי הפך בשנים האחרונות לעמוד תווך מרכזי בשמירת הטבע, בהגנה על המגוון הביולוגי ובחידוש מערכות אקולוגיות פגועות. הכרזת האו"ם על עשור זה כעשור השיקום הסביבתי, לצד הכלת חוק השיקום האקולוגי של האיחוד האירופי, מדגישות את הצורך הדחוף בהשבת שטחים נרחבים שנהרסו והחזרתם למערכות מתפקדות המספקות שירותי מערכת חיוניים. בזכות פעילותה של החברה העולמית לשיקום אקולוגי (Society for Ecological Restoration) והגברת התמיכה בפרויקטים מקומיים, אזוריים ובינלאומיים, התפתח מקצוע השיקום האקולוגי באופן ניכר. כיום הוא נשען על יסודות יציבים של קווים מנחים, עקרונות יסוד ופרקטיקות מגוונות המותאמות להקשר הסביבתי, האקלימי והתרבותי. בין העקרונות החשובים ניתן למנות את הצורך בהשוואת מערכות משוקמות לסביבותיהן הטבעיות, תוך מתן דגש מיוחד למינים ייחודיים ולמינים בסכנת הכחדה; הבנה מעמיקה של התהליכים האקולוגיים הדרושים להחזרת מערכת בת-קיימא; הגדרה ברורה של יעדים ומדדים ובחינת תוצאות השיקום בכלים מדעיים מקובלים; התחשבות בהשפעות שינויי האקלים ובהתאמתן למערכות המשוקמות; ועבודת צוות רב-מערכתית ורב-גורמית הכוללת את כל בעלי העניין ומשלבת הסברה וחינוך. הקפדה על עקרונות אלו מבטיחה תהליך שיקום מיטבי, יציב ומתמשך, המשרת לא רק את ההווה אלא גם את הדורות הבאים.

גיבוש עקרונות השיקום האקולוגי ויישומם בעולם

George Gann, Executive Director at Institute for Regional Conservation, Global Policy Lead for Society for Ecological Restoration (SER)

שפה משותפת לשיקום מערכות אקולוגיות: עקרונות, סטנדרטים ומונחים בעברית

ד"ר נועם בן משה, מרכז הידע לשיקום אקולוגי ופתרונות מבוססי טבע, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב

בעשורים האחרונים מבוצעות בישראל פעולות רבות לשיקום מערכות אקולוגיות שנפגעו עקב פעילות האדם, אך עד היום לא גובשה מסגרת מקצועית מוסכמת המגדירה באופן ברור מהן פעולות של "שיקום אקולוגי", מהם מאפייניו ומהם הקריטריונים להצלחתו. במקביל, השפה העברית המקצועית חסרה מונחים מקובלים ומובחנים המתארים סוגים שונים של פעולות שיקומיות, בניגוד לשפה המקצועית בחו"ל. היעדרם של סטנדרטים וטרמינולוגיה אחידה גורם לעיתים לאי־בהירות ולפערים בגישות בין גופי שמירת טבע וגופי ניהול שטחים בארץ, ועלול להשפיע לרעה על איכות ותוצאות פרויקטי השיקום.

בהרצאה אציג את החוברת החדשה "עקרונות יסוד ואמות מידה בשיקום אקולוגי", עיבוד של המסמך הבינלאומי של האגודה הבין-לאומית לשיקום אקולוגי (SER) אשר הותאם להקשר הישראלי. במסגרת ההרצאה אסקור מספר מהעקרונות המרכזיים לשיקום אקולוגי על פי הסטנדרטים הבינלאומיים, ואציג דוגמאות של המינוחים החדשים שנכללו בחוברת שחלקם גובשו בשיתוף פעולה עם האקדמיה ללשון העברית.

מושב 1 – שיקום אקולוגי בעידן שינוי האקלים והשפעות האדם מתמשכות

13:10-12:00

יו"ר: מרסלו שטרנברג, אוניברסיטת תל אביב

שיקום יערות לאחר שריפה בראי התגברות שכיחות השרפות ועצמתן ושינוי האקלים

ד"ר גלעד אוסטרובסקי, היערן הראשי ומנהל אגף הייעור, קרן קיימת לישראל

התעצמות השריפות בעקבות שינוי האקלים מחייב אותנו לפעול בשני צירים מקבילים. האחד, ממשק יערני למניעת שריפות, והשני שיקום שטחים שנפגעו בשריפות. הרצאה זו תציג את העקרונות ואת תהליכי קבלת ההחלטות בהכנת תכנית שיקום רב שנתית ארוכת טווח בהתבסס על תורת ניהול היער שעיקרה ניהול מוכוון מטרה ועידוד תהליכים טבעיים ומינים מקומיים.

שיקום בתי גידול מימיים מול בצורת טבעית ובצורת כפויה

אבי אוזן, אקולוג בתי גידול לחים, חטיבת המדע, רשות הטבע והגנים

זכות הטבע למים, אשר אושרה בחקיקה הישראלית בדמות התיקון לחוק המים משנת 2004, הגיעה על רקע פגיעה קשה בבתי הגידול המימיים בישראל. בתי גידול אלו עברו במשך שנים רבות "בצורת כפויה" בדמות פגיעה במשטר הזרימה, צמצום הספיקה המגיעה לנחלים ואף ייבוש מוחלט. בעשורים האחרונים, מקורות מים טבעיים רבים שוחררו לטבע ומצבם השתפר. אך, בד בבד עם עם השיפור בבצורת הכפויה, אנו עומדים כנראה בפני מצבים של בצורת טבעית, הנובעת ממיעוט גשמים וריכוזם באירועים בודדים.

מחקרי מקרה ליישום אסטרטגיות של השבת טבע חכמה אקלימית

ד"ר גאווין סטארק, פרויקט Wilde

הצגת דוגמאות מעשיות מאזורי ים תיכון לאזורי ממוזגים ברחבי אירופה, לאופן שבו ניתן לשלב בין שימור מגוון ביולוגי, הפחתת פליטות והסתגלות לשינויי אקלים. הם מדגישים את האתגרים, היתרונות והאיזונים הנדרשים בין צרכים אקולוגיים, חברתיים וכלכליים במציאות משתנה.

תנודות מפלס קיצוניות בכנרת: השלכות אקולוגיות ואסטרטגיות ניהול משקם

ד"ר תמר זהרי, המכון לחקר הכינרת, חקר ימים ואגמים לישראל

מפלס הכנרת מתנייד באופן טבעי בטווח של כ-1.5 מ' בין מינימום בסתיו למקסימום באביב. השימוש באגם כמקור מי שתיה לישראל, בשילוב עם התחממות גלובלית והקטנת הממוצע השנתי של נפח המים הנכנסים לכנרת מגשמים ישירים ומאגן ההיקוות גרמו להגדלת טווח התנודות ל-6 מ', פי 4 מהטבעי. הגדלת טווח זו פגעה במערכת האקולוגית של הכנרת על ידי הזזת מיקום ושינוי תכונות אזור המים הרדודים. שינויים אלו פגעו ברביית אמנונים, פגעו בחסרי החוליות, אפשרו התבססות של חלזון פולש, ואפשרו השתלטות אשלים בחופים שנחשפים במפלסים נמוכים. הדרך למניעת ההשפעות השליליות היא על ידי צמצום טווח שינויי המפלס. הבנת הפגיעה במערכת האקולוגית הצריכה התייחסות בניהול מפלסי האגם ותרמה לקבלת החלטות על בניית מפעלי התפלה, ואפילו תיכנון הובלת עודפי מי התפלה לכנרת. מחקר השפעות שינויי המפלס על האקולוגיה של הכנרת היה חלוצי בעולם שהיום מתמודד עם שינויי מפלס באגמים רבים עקב שינויי אקלים גלובליים.

יו"ר: דן אלון, החברה להגנת הטבע

שיקום אקולוגי באזורים צחיחים: אתגרים והזדמנויות

ד"ר גיא רותם, המעבדה לאקולוגיה מרחבית, המחלקה למדעי החיים, אוניברסיטת בן גוריון בנגב

שיקום אקולוגי הינה פעולה מורכבת הדורשת ידע, אמצעים, הגדרת מטרות, וזמן. שיקום אקולוגי בשטחים מדבריים הינה פעולה מורכבת במיוחד. המחסור במים, הקצב האיטי של הפעילות הביולוגית הנגזר מכך, מהווים גורמים מקשים המאיטים את תהליכי השיקום והופכים אותו למורכב ביותר. גם הידע, העולמי והישראלי, הקיים בתחום זה מצומצם יחסית והיכולת ללמוד מהנעשה במקומות אחרים מוגבלת.

בהרצאה נציג את המורכבות שיש לשיקום אקולוגי בשטחים צחיחים, נציג מקרה בוחן של שיקום אקולוגי ארוך שנים המתבצע בבקעת צין בנגב, ונצביע על הזדמנויות.

חקלאות מחדשת ושיקום אקולוגי: דוגמאות ליישום בשטח

ד"ר סמדר טנר, רכזת משק מודל לחקלאות בת קיימא, מכון וולקני

חקלאות מחדשת (Regenerative Agriculture) היא גישה מערכתית לשימור ושיקום מערכות חקלאיות. הגישה מדגישה שמירה ושיקום הקרקע והגדלת המגוון הביולוגי, לצד שיפור תפוקה, איכות היבול, רווחיות ורווחת המגדל. במקביל, שיקום אקולוגי הוא פעולה יזומה המניעה או מאיצה התאוששות של מערכות אקולוגיות שנפגעו מדרדור סביבתי, פעילות אנושית או אירועי קיצון טבעיים. קווי החפיפה בין התחומים ברורים: שתי הגישות שואפות להשיב תפקוד וחוסן לאורך זמן ולנוכח שינויי אקלים – כאשר החקלאות המחדשת עושה זאת בתוך מערכות הייצור החקלאיות, ואילו השיקום האקולוגי מתבצע לרוב במערכות טבעיות או חצי-טבעיות שאינן יצרניות.

ההרצאה תציג את עקרונות החקלאות המחדשת, תדגים את קווי החפיפה עם השיקום האקולוגי, ותביא מספר דוגמאות יישומיות מהשטח.

שיקום אקולוגי במרחב אורבני

יעל זילברשטיין ברזידה ומיה עתידיה, המרכז הארצי לטבע עירוני, החברה להגנת הטבע

בהרצאה יוצגו דוגמאות מגוונות לשיקום אקולוגי במרחבים עירוניים בישראל. ההרצאה תדגים כיצד ניתן להשיב טבע לערים באמצעות תכנון, ניהול וטיפול של בתי גידול טבעיים בקני מידה שונים – מהתחנה לחקר ציפורי ירושלים, המשתרעת על כ־5 דונם, ועד לעמק הצבאים בשטח של כ־250 דונם, שבו מקננים בשנים האחרונות צוללי ביצות – מין בסכנת הכחדה שלא קינן בעבר בירושלים. בנוסף,

יוצגו עקרונות ודוגמאות מתוך המדריך לתכנון והקמה של אתרי טבע עירוניים בישראל, המתמקד גם בהיבטים של שיקום שטחים טבעיים בתוך העיר. ההרצאה תעסוק באתגרים, בהצלחות ובחשיבות השיקום האקולוגי לחיזוק החוסן העירוני, לרווחת התושבים ולשמירה על המגוון הביולוגי.

פוטנציאל שיקום דיונות מתייצבות בחולות ניצנים באמצעות רעית צאן וגמלים

פרופ' עמוס בוסקילה, המחלקה למדעי החיים, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

חולות ניצנים, הממוקמים בין אשדוד לאשקלון, מהווים נושא למחקר ארוך טווח שמטרתו למצוא מנגנון לשיקום הדיונות המתייצבות. בעקבות תנאים אקלימיים וגיאומורפולוגיים, עם הפסקת הרעיה והכריתה בחולות סמוך להקמת המדינה, החל תהליך מהיר של התייצבות החולות, המתבטא בהתפשטות צמחים רב-שנתיים ובפלישה של הצמח טיונית החולות. כתוצאה מהתייצבות זאת, קיים חשש לדחיקת מיני צמחים ובעלי חיים פסמופיליים ומינים מדבריים לאזורים מצומצמים בלבד בחולות ניצנים. מחקר אקולוגי ארוך טווח החל בשנת 2004 ובמהלכו, יחד עם פועה בר ואלי גרונר והתלמידים שהונחו על ידינו, בחנו את השפעות הסרת צומח. עיקר הסרת הצומח נעשתה באופן מכני, באמצעות כלים הנדסיים כבדים, בשיתוף עם הקק"ל ורשות הטבע והגנים. השפעת הטיפולים נבחנה בדיונות המטופלות, בדיונות בקרה ובדיונות השוואה, אך לא תוצג כאן. בשנים האחרונות התחלנו להעריך את השפעת רעיית עיזים, כבשים וגמלים, במטרה לבחון את התכנות הרעיה ככלי ממשקי אלטרנטיבי בדיונות המתייצבות. בהרצאה זו אציג את ממצאי הביניים, שבחנו מצד אחד את המינים הנאכלים בעת הרעיה, ומצד שני את ההשפעה של הרעיה בדיונות הניסוי, באמצעות הערכת מגמות בגדלי האוכלוסיות של מכרסמים ולטאות בדיונות הניסוי והבקרה, והשוואתן לדיונות השומרות על אופיין כדיונות נודדות. נכון לעכשיו, הרעיה מתבצעת על שטחים מצומצמים בלבד, אך יוצגו הסיכויים והאתגרים ביישום הרעיה ככלי ממשקי על פני שטחים נרחבים יותר.

15:00-14:00

מושב 3 – שיקום נזקי מלחמה ופעילות צבאית

יו"ר: אסף צוער, רשות הטבע והגנים

שיקום שטחים פתוחים בחבל תקומה – הזווית הממשלתית

תמר רביב, ראש אגף מגוון ביולוגי ושטחים פתוחים, המשרד להגנת הסביבה

בהרצאה תינתן סקירה של מאמצי המשרד להגנת הסביבה לקידום השיקום האקולוגי בשטחים הפתוחים בחבל תקומה, בשיתוף הרשויות המקומיות והיישובים, במטרה לשמור על הטבע, לסייע במאמצי השיקום של הקהילות ולשפר את איכות חיי התושבים.

השטחים הפתוחים בנגב המערבי מתאפיינים בערכיות אקולוגית ונופית גבוהה והינם בעלי חשיבות רבה הן בהיבטים של המגוון הביולוגי בישראל והן בהיבטים של רווחת תושבי האזור. האזור מהווה גם מקור משיכה לתיירות פנים ולטיילות בשל מרחבי השטחים הפתוחים המשלבים פסיפס של שמורות טבע, יערות, שטחים חקלאיים, נחלים ואתרי מורשת רבים. בעקבות מלחמת "חרבות ברזל", נפגעו בחבל תקומה כ- 7,700 דונם של שטחים פתוחים וטבעיים בצורה שפגעה בערכים האקולוגיים שלהם. פגיעות אלו מתבטאות בירידה בשירותי המערכת האקולוגית, פגיעה בבתי הגידול הייחודיים ובחיות הבר, והגברת הסכנה להתבססות מינים פולשים. חלק מהמפגעים טופלו לאחר פינוי הכוחות, אך עד היום נותרו באזור נזקים אקולוגיים וסביבתיים משמעותיים שיש לטפל בהם.

שמירת טבע בהשפעת המלחמה: אתגרים ודרכי התמודדות

עמית דולב, אקולוג מחוז צפון, רשות הטבע והגנים

שמירת טבע איננה גורם מרכזי בהחלטות, בפתיחת לחימה. מאידך, שמירת טבע היא הדרך לשמר ערכי טבע, בתי גידול ומערכות אקולוגיות לטווח הארוך. האתגר – למצוא הדרך לאפשר פעילות ביטחונית בשמורות טבע, תוך צמצום הפגיעה לטווח הארוך. מספר מקרים לדוגמה ממחישים את צורכי הלחימה, הפגיעה, הדילמות ודרכי שיקום הנמצאות בשלבי ביצוע שונים, כמו גם התמודדות עם תנאי הטבע, פעולות שיקום שבוצעו, ודברים שחשוב ללמוד וליישם לטווח ארוך.

שיקום בתי גידול בסיכון בשטחי צה"ל

גיא סלעי, מנהל מיזם צבא ההגנה לטבע

יהונתן בן סימון, ראש מדור במנהל הגנת הסביבה, אגף תכנון ובניין הכוח, צה"ל

מחנות צה"ל ושטחי אימונים מהווים "מקלטים" בלתי-רשמיים לבתי גידול המצויים בסיכון בישראל. בתי גידול אלו, כדוגמת חולות מישור החוף, מישורי הלס, ועמקים אלוביאליים, אינם מיוצגים באופן מספק בשמורות טבע. בשטחי צה"ל, הם זוכים להגנה מפיתוח אורבני או חקלאי, והשפעה אזורית. עם זאת, שטחים אלה נתונים להפרעות מצד צה"ל, ושימורם מחייב מודל חדשני של אחריות צבאית.

ההרצאה תציג את הגישה הייחודית של מיזם "צבא ההגנה לטבע", המתמקד בהטמעת אחריות סביבתית בדרג הפיקודי.

בהרצאה יוצגו פרויקטים מעשיים ממרחב אגן הניקוז של נחל שורק, כדוגמת:

* הקמת בריכת חורף.

* הקמת גני מקלט לצמחים אדומים.

* הגדרת "אל-געת" (אזורים שמורים) פנימיים בתוך הבסיסים.

* פעולות חינוכיות המעצימות את המפקדים כשומרי הסביבה.

מודל זה מציע כי הפקדת האחריות בידי המפקדים ביחידות מאפשרת לא רק בלימת פגיעה, אלא גם שיקום אקטיבי של מערכות אקולוגיות ייחודיות. בכך הופך צה"ל לשותף מרכזי בהגנה על בתי גידול המצויים בסיכון בישראל.

15:00-14:00

מושב 4 - חקרי מקרה

יו"ר: הילה ביניש, אגמא

שיקום מעיינות ביערות קק"ל

ד"ר אורית סקוטלסקי, יחידת המדען הראשי, קרן קיימת לישראל

מעיינות קטנים שנובעים ביערות, משמשים בית גידול חשוב בסביבה יובשנית כמו ישראל. למעלה מ-210 מעיינות נובעים ביערות ובשטחים בניהול קק"ל. יחידת המדען הראשי בקק"ל, בשיתוף אגף תכנון ואגף ייעור בוחנים את האופן שבו נכון לתכנן, לשקם, ולנהל מעיינות ביערות; ומציעים תוכניות לשיקום אקו-הידרולוגי של המעיינות באופן שיאפשר לשקם את המערכת האקולוגית הייחודית באזורי הנביעות ובה בעת לאפשר למבקרים ביער להנות מזרימת המים ומפינות לשכשוך במורד הנחל.

להתחיל מלמטה: הקרקע כנקודת המוצא לשיקום אקולוגי

ד"ר אביב אבישר, יחידת המחקר במכון דש"א, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט, אוניברסיטת תל אביב

שיקום אקולוגי מתמקד לעיתים קרובות בהנגשה ובשיקום צמחי - תהליכים המספקים תוצאות מהירות ונראות לעין. עם זאת, הקרקע - התשתית הפיזיקלית והכימית של בית הגידול, המשתקמת באיטיות ומהווה בסיס חיוני להתחדשות תפקודי המערכת האקולוגית, לרבות הרובד הביולוגי - נוטה להישאר מחוץ לתכנון. בהרצאה יוצגו דוגמאות לפרויקטים שבהם שולב שיקום קרקע כחלק מרכזי בתהליך השיקום.

שיקום בתי גידול לחים על ידי החברה להגנת הטבע - עבר, הווה ועתיד

ד"ר יואב פרלמן, מנהל מרכז הצפרות, החברה להגנת הטבע

ד"ר דרור דנבום, רכז תחום שיקום בתי גידול, החברה להגנת הטבע

החברה להגנת הטבע מובילה בשנים האחרונות מגוון פרויקטים של שיקום בתי גידול לחים במסגרת פרויקט Start-Up Nature אותו יזם מנכ"ל החברה, דן אלון. בהרצאה יוצגו האספקטים השונים של הפרויקטים - מטרות השיקום, כיצד החלו הפרויקטים, מה היו החסמים והאתגרים בתכנונם וביצועם, מה מצבם כיום, מהן ההצלחות והכישלונות, ומה צפוי בעתיד בתחום השיקום האקולוגי בחלה"ט.

שיקום אקולוגי של נחלים בישראל – מה הם האתגרים המרכזיים ליישום מוצלח?

ד"ר ירון הרשקוביץ, המרכז הלאומי לאקולוגיה אקווטית, מוזיאון הטבע ע"ש שטיינהרדט אוניברסיטת תל אביב

שיקום נחלים מחייב גישה אגנית והוליסטית, המתייחסת לכלל המרכיבים הפיזיים, הביולוגיים והחברתיים באגן ההיקוות. הצלחת השיקום תלויה בקביעת יעדים ברורים ומדידים, אך יישום העקרונות נתקל באתגרים מהותיים: היעדר הגדרה חוקית למצב אקולוגי תקין, מגבלות באזורים צפופים, וחסמים תקציביים ותפעוליים. הדרך קדימה מחייבת תכנון קפדני ושותפות הדוקה בין כל הגורמים הרלוונטיים כדי להבטיח כי נחלי ישראל ישוקמו לטובת הסביבה והציבור כולו.

15:30-15:00

מושב מסכם

השבות לטבע ככלי בשיקום אקולוגי: פרסונים בישראל

ד"ר שירלי בר-דוד מיכאלי, אוניברסיטת בן-גוריון בנגב

השבת בעלי חיים וצמחים לטבע הינו כלי מרכזי בפרויקטים של שמירת טבע כשהמטרה הראשונית היא לשמר את המין מסכנת הכחדה, לעיתים כאמצעי אחרון שנותר. עם זאת להשבות לטבע גם תפקיד מרכזי גם בשיקום המערכת האקולוגית ע"י השבת תפקוד אקולוגי שצומצם או נעלם מהמערכת עם העלמות המין. נמחיש זאת עם דוגמאות מהשבת היחמורים הפראים והראמים לארץ.

דברי סיכום: שיקום בתנאי אי-ודאות – לאן לכוון

פרופ' אביטל גזית, אוניברסיטת תל אביב